

Bájkkeavijssa NuorttaSálto

■ Ávdep vahko Divtasvuona suohkanstivra ienepláhko ássjev ávdđáprosjekta Doareskultuvralasj Varresvuoda- ja sosialguovdásj rájaj ruopptot ávdđánamma-dussaj, danen gá ettjin diede nuoges mij dát merkaj. Biejvvet maŋŋela Hábmara suohkanstivra suohkanpolitihkkára oajvvadin dákkir guovdásj birri Ájluovtan tsieggiduvvat ja miejnniji jur sáme perspektijvva le ájnas jus galggá nahkat Guovllomedisijnna guovdátjav Divtasvuodnáj/Hábmerij ásadit.

-Viehka ájnas barggo dálla dagáduvvá Divtasvuonan. Stájgo le sierralágásj dilen danen gá siján le juo Steigentunet, mij ham duodas juo le bájkálasj- jali guovllomedisijnna guovdásj. Geográfalasj guhkkudagá Nuortta-Sálton ja Bádáddjuj ja Narvikkaj mierkki Divtasvuona allebælláj ja Hábmarij ávkken jus galggá guovllomedisijnna guovdátjav ásadit, aktan dat jut suohkana li sáme suohkana. Gá ælla nuoges viesáda de ep aktu ruhtadárjav oattjo, danen sjaddi dá guokta ássje ájnnasa, miejnni Rolf Stefensen, guhti Sálto Guovllorádev jádet ja ávdđála lij stivrrájadediddje Sunnhet i Saltenin.

Sæmmi oajvvat Hábmara Gårøbelludagá Tor Valle.

-Hábmerij ij dáv aktu nagá ja hættup suohkanrájáj rastá barggat, javllá Valle guhti vuojnná fáhkabirrasa máhtti suohkanrájáj rastá aktan barggat.

-Dákkir guovdásj luluj álles álmugij, ja bierrip doarjot dav mij Divtasvuonan dagáduvvá. Ep ávvá galga vissjat jáhkket galggap mak sierra fáldadagáv dássju Hábmarij ásadit ja hættup gæhttalit barggijit suohkanrájáj rastá ávkket, javllá sán.

KOLS-pasientaj skihppijviessogiehtadallam lassánam 350%

Opposisjávnná Divtasvuonan, Fred Andersenin ja Filip Mikkelsenin ávdemusán, sihtin ávdđáprosjektajn álget valla ettjin dárjav oattjo Bb:as ja TPL:as Divtasvuonan. Fred Andersen sievet Álmukvarresvuodainstituhta státi-stihkkaj iellemdile ja varresvuoda gáktuj

DIEDO

Ássje galggá tjuovvo ávdđánammadustjáhkan-imen giehtadáláduvvat ávdás vas ruopptot suohkanstivrráj sáddiduvvá. Prosjekta doarjoduváj Nuortta-Sálto suohkanisj guovvamáno 7. Biejve 2011 ja le ávdđánahtedum aktan Sáme nasjonála máhtudakguovdátjijn (SANKS). Prosjektatjiejlggidus ja guoradallam le dagádum Varresvuodadirektoráhta guládijn ja le snivva Avtastallamádástussaj hiebaduvvam. Nordlándá fylkkasuohtan, Helse Nord ja Nordlándá fylkkadaktár ássjev doarjju. Varresvuodadirektoráhta le jagen 2011 juollodam 550 000 ávdđáprosjektajn ja ávdep mærrádus Divtasvuona suohkanin lij 300 000 krávná prosjektajn juollodit.

Filip Mikkelsen, Fred Andersen og Lars Filip Paulsen

Tæksta: Kitty Skapalen
Járggálibme: Divte Media AS

Guovllomedisijnna guovdásj jali ij?

gájka lándá suohkanin, mij áttjak almoduváj. Ij la jurra hávsske láhkát gáktu Divtasvuona varresvuoda dille værrán.

-KOLS-pasienta lassáni 346% Divtasvuonan ja dát le alvos lassánibme sihke Hábmara ja Stájgo gáktuj. Dát boahat dassta gá varresvuohatabarggo Divtasvuonan le jagij tjadá hælbbaduvvam ja dálla hættu "catch up", javllá Andersen tjeilggasit Divtasvuona suohkanin. Sán oajvvat guovllomedisijnna guovdásj Ájluovtan le dagu hiebadum avtastallamádástussaj.

-Dákkir guovdásj le jur majt ádstus gájbbet, tjuottot Andersen. Valla ienepláhko Johan Daniel Hættajn (Bb) ja Jan-Einar Pedersen (TPL) oajvvadi ietjá láhkáj. Dárbahi ienep prosjevtá birra diehtet ja danen ássjev ruopptot ávdđánammadussaj sáddijga.

-Ilá stuorra iehpesihkarvuoha le ruhtadime gáktuj. Dárbahip sæmmilágásj mærrádusájt Hábmarij ja Stájgos ávdđál gá mierredip jus dát le vejulasj, miejnni Pedersen.

Sán javllá ij sierra medisijnna guovdátjav dárbaha ja vuoset ádá dáktárkontávrráj mij vas le dájman Ájluovtan.

-Ij littja gus sluogas dajt 12 boarrásijsa-ijjt majt lihpit mierredit biggit, dákkir guovdátja sisi ásadit, ruhtadime diehti?

-Iv rat diede le gus sluogas dajt 12 sajiit biggit. Avtastallamádástus ienep dájman sijdan vuorot, danen gatjádav jus dajt dárbahip. Suohkanin li juo gássjelisvuoda danen de sjaddá gatjálvis jus duodaj

le riektá ádá tsiekkadusájt tsieggig-oahtet, javllá Pedersen.

Ij la ga rat diede jus sjaddá álkke spesiálistajt guovllosuohkanijda áttjudit. -Tjabu skihppijviesojn li gássjelisvuoda ja gáktu de mij rabdaguvlojn galggap nahkat sijájt áttjudit, gatját.

-Miejnni gus sæmmi mærrádusá gájbbeduvvi Stájgon ja Hábmarij dássju ávdđáprosjekta diehti?

-Álles ássjáj. Gájka hættuji juo vuostasj biejve rájes sæbrrat.

-Na majt daj 300.000 krávnáj ma juo li Divtasvuona suohkanis ávdđáprosjektajn juolloduvvam?

-Da rudá li juo Ájluovta dáktárkontávrráj aneduvvam. PreOb-sajij gáktuj suohkanin barggap gasskamuddoárnigijn. Divtasvuona suohkanin li tjeihpes bargge, gudi dájna nagádi, miejnni Pedersen.

Sán aj suohkandáktárav áhtsál.

-Suohkandáktár, sujna gænna le alemus medisijnnafágalsj máhtudahka, ij le dán guoradallambarggaj sæbrram, dat le viehka suddo, miejnni Pedersen. Valla opposisjávnnáj ij le dát nuoges. Vijddásap ássjev gehtjadi ja vuosedi sihke Varresvuodadirektoráhta ja Helse Nord li juollodam ja signálájt vaddám vejulasj le guovdátjav ásadit.

-Hættup dáv vejulasjvuodav goappátij giedaj doahppit, ja ájnas le avtajienalásj suohkanstivramærrádusájn jus galggap dáv nahkat, javllá Mikkelsen.

-Luovas hárho økonomija, dájma ja

tsieggima gáktuj li jur da ma galggi tjeilgaduvvat ávdđáprosjekta baktu, masi juo li oadtum 850 000 krávná ruhtadibmen. Ja ienep ruhtadibme gávnno jus dássju avtajienalalásj suohkanstivrra dav mierret, miejnni Mikkelsen.

Sán aj dákkir guovdátjav duktama ja fágalsj ávdđánahttemij tjadná, mielas rekrutterimperspektijvan.

-Fágalsj guovdátjijn soajttá áttjudip studentajt ja iehtjádijt gudi oadtju praksismáhtudagáv sihke medisijnna-fágan ja julevsáme gielan ja kultuvran. Dat soajttá sjaddat sierralágásj kombinásjávnná mij beras luluj sisijáhtemav lasedit, miejnni sán.

Avtastallam máhtudagá gáktuj

Mikkelsen ja Andersen oajvvadibá guovdásj luluj stuoráp virgeprosentav vaddet barggijda sierramáhtudagájn.

-Uddni le miján kreftskihppiisujttár Stájgon 20% virgen ja ræssta lij sijddaskihppiisujton. Nuortta-Sálto perspektijvan hættup ávkket dav máhtudagáv mij guovlon gávnno ja dákkár medisijnnaguovdátjijn máhttep fállat sierravarresvuodadievnastussaj ienep, javllá Andersen.

-Divtasvuona suohkan mierredij juo jagen 2002 12 boarrásijsiddasajijt ásadit, valla dat ij la goassak suohkana pládnabarggaj sajjáduvvam. 12 sajiit ásadibme ij le økonomalásj vuogas ja ilá divras

FAKTA

Saken vil bli behandlet i førstkommande formannskapsmøte før det igjen blir sendt tilbake til kommunestyret. Prosjektet ble støttet av kommunene i Nord-Salten den 7. februar 2011 og er utviklet i samarbeid med Samisk nasjonalt kompetansesenter (SANKS). Prosjektbeskrivelsen og utredningen har skjedd i dialog med Helseledningsrektoratet og er nøye tilpasset Samhandlingsreformen. Den er støttet av Nordland Fylkeskommune og Helse Nord og også Fylkeslegen i Nordland er positiv. Helseledningsrektoratet har i 2011 bevilget 550 000 til forprosjektet og tidligere vedtak i Tysfjord kommune gikk inn for 300 000 kroner

Distriktsmedisinsk senter eller ikke?

dåjmadit juohkka årromsaje ávdás. Dáv doajmma- ja ruhtadimhásstalusáv tjoavddá navti váj aktij tjadná moadda doajma dagu PreOb-saje ja ietjá avtagadá guovllomedisijnna guovdátjin, miejnni Fred Andersen.

Jus ælla sænngasaje tjihepes barggij skihppijviesos állidum pasientajt duos-tudihttjat de suohkana hætttuji mákset 4000 krávná jánnuris. Dát soajttá sjaddat divras Divtasvuona suohkanij.

-Guovdátjijn gánná li 12 boarrásijsjiddasaje, PreOb-sadje, psykiatria jánnur-váktajn, bávtjasbinnedibme, poliklinihkka, sierrapsykiatria, SANKS ja vidnudakvarresvuodadienvastus álles Nuortta-Sálltju máhtttá giehpedit gállonoadev dajs boarrásijsjiddasajis, miejnni Andersen.

Gá dievnastusájt ja dåjmajt návti tjoahkki de buoret rekrutterimav, fáhkaávdánimev ja dutkamav ja állmugij buorep varresvuohafálaldagáv fállá. Avtastallamádstus gájbbet suohkanij varresvuodasuorgen hætttu máhtudagáv lápptit viehka álov ja gá dievnastusájt tjoahkki dagu prosjektatjieggidus gávvit de buoret dákkir máhtudagá rekrutterimav ja ávdánahtemav. Dievnofálaldagán galggá duodden suohkangasskasasj ja guovlolasj vuorodibme, ja muhtema dajs ájnna-samos dahkamusásj Avtastallamádstusán hætttuji juogeduvvat suohkanij gaskan ja suohkanrájáj rastá tjoavdeduvvat, miejnni Andersen.

Muhtema li ballam jut psykiatria pasienta dákkir guovdátja sisi galggi, valla dasi Andersen návti vásstet:

-Ij le sáhka psykiatria skihppijsjiddas ájnat hæhkkaviehkes sidjij gudi balli, soajtti ietjas sármmitt ja gudi li hájen, sæmme láhkáj dagu siján gænna le giehpesvuolssje dáktáris viehkev oadtju, javllá Andersen.

Sihtá ienebuv diehtet

Jan-Einar Pedersen ja ienepláhko sihti gájkka vejulasjuodajt gæhttjat. -Hætttu almma láhkáj dagáduvvat. Makta dákkir guovdátjin le boahhteájgge ruhtadiles mierreduvvá, javllá sán. Opposisjávna bieles e ávvánis dádjada jut juo ávdánbiejadum diedo mij le sihke Helse Nordas ja Varresvuodadirektoráhtas dáhkkiduvvam ij le nuoges gájt dal ávdáprosjevtav álgadit vuostatjijn.

-Gá ienepláhko javllá dát ij la fágallattjat tjanádum de iv dádjada majt miejnni. Ávdáprosjekta le doarjodum sihke Varresvuodadirektoráhtas ja Helsa Nordas. Sij li garvvám sihke Varresvuodadirektoráhtav ja Helse Nordav, javllá Mikkelsen.

I forrige uke sendte posisjonen i Tysfjord kommunestyre saken om et forprosjekt for et Tverrkulturelt Helse-og sosialsenter på Drag tilbake til formannskapet, med begrunnelse om at de hadde for lite informasjon om hva dette innebar. Dagen etter tok politikere i Hamarøy kommunestyre til orde for et slikt senter på Drag og mener at nettopp det samiske perspektivet vil være avgjørende for å få et Distriktsmedisinsk senter til Tysfjord/Hamarøy.

KITTY SKAPALEN

- Det er viktig det arbeidet som gjøres i Tysfjord nå. Steigen er i en særstilling siden de allerede har Steigentunet, som i sum framstår som et lokal- eller distriktsmedisinsk senter. De geografiske avstandene internt i Nord-Salten og til/fra Bodø og Narvik vil for Tysfjord vest og Hamarøys del faktisk være en fordel med tanke på å opprette et Distriktsmedisinsk senter, samt at kommunene er samiske kommuner. Siden antallet innbyggere er altfor lavt vil ikke vi kunne få økonomisk støtte alene, derfor vil disse to faktorene være avgjørende, mener Rolf Steffensen, som sitter som leder i Salten Regionråd og tidligere var styreleder for Sunnhet i Salten.

Det samme mener Tor Valle i Hamarøy Venstre. - Hamarøy klarer ikke dette alene og det er nødvendig å få til et interkommunalt samarbeid, sier Valle, som ser for seg ulike fagmiljøer som samarbeider på tvers av kommunegrensa. - Et slikt senter bør være for hele befolkningen, og vi bør støtte opp om det som gjøres i Tysfjord. Det er urealistisk å tro at vi skal bygge et eget tilbud kun for

Hamarøy og må kunne se på muligheten av å benytte arbeidskraften over kommunegrensene, sier han.

350% økning av sykehusinnleggeler av KOLS-pasienter

Opposisjonen i Tysfjord, med Fred Andersen og Filip Mikkelsen i spissen, ønsket å komme i gang med forprosjektet, men ble nedstemt av Ap og TPL i Tysfjord. Fred Andersen viser til Folkehelseinstituttets statistikk over levekår og helseilstand i alle landets kommuner, som nylig ble lagt ut. Materialet er ikke akkurat optimistisk lesing med tanke på sykdomsbildet i Tysfjord.

- Det er 346% økning i Kols tilfeller i Tysfjord og dette er en formidabel økning i forhold til både Steigen og Hamarøy. Dette er et resultat av årelange forsømmelser av helsearbeidet i Tysfjord kommune, og som må "catches opp", sier Andersen, med klar tale til Tysfjord kommune.

Han mener at et distriktsmedisinsk senter på Drag er som skreddersydd for samhandlingsreformen.

- Et slikt senter er akkurat i tråd med det

reformen krever, mener Andersen. Men posisjonen med Johan Daniel Hætta (Ap) og Jan-Einar Pedersen (TPL) mener noe annet. De trenger mer kunnskap om prosjektet og sendte dermed saken om å gå for et forprosjekt tilbake til formannskapet.

- Det er altfor mye usikkerhet rundt finansieringen. Vi er avhengige av at Hamarøy og Steigen gjør et likelydende vedtak før vi tar stilling til om dette er mulig, mener Pedersen.

Han mener at man ikke trenger et eget medisinsk senter og viser til det nye legekantoret som er i drift igjen på Drag. - Vil det ikke være lurt å bygge de 12 sykehjems plassene som er vedtatt å bygges inn i et slikt senter, rent økonomisk?

- Jeg er ikke sikker på at det er rett å bygge de 12 plassene. I følge samhandlingsreformen legger man opp til mer hjemmebaserte tjenester, så spørsmålet er om det er behov for det. Kommunen sliter allerede så spørsmålet er om det er riktig å begynne å bygge noe nytt, sier Pedersen.

Han er også usikker på om det er så lett å knytte til seg spesialister til utkantkommunene.

- Sykehusene sliter jo allerede med det så hvordan kan vi i utkanten klare å få de hit, spør han.

- Mener du at et likelydende vedtak må gjøres i Steigen og Hamarøy for kun forprosjektet?

- Hele greia. Alle må være med fra dag en.

- Hva med de pengene som allerede er bevilget fra Tysfjord kommune på 300 000 til forprosjektet?

- De pengene er allerede brukt på legekantoret på Drag. For PreOb-plasser i kommunen jobbes det med en overgangssordning. Det er dyktige folk i Tysfjord kommune, som vil få dette til, mener Pedersen.

Han etterlyser også deltakelse fra kommunelegen.

- Kommunelegen, som den med høyst medisinsk faglig kompetanse har ikke vært med på dette utredningsarbeidet, noe som er meget uheldig, mener Pedersen.

Men for opposisjonen holder ikke dette. De ser større på saken og viser til at både Helseledningsrektoratet og Helse Nord har gitt bevilgninger og signaler på at det er mulig å få til et senter.

- Vi må se på det mulighetsrommet som er, og det er viktig med et enstemmig kommunestyrevedtak for å få dette til, sier Mikkelsen.

- De løse trådene vedrørende økonomi,

HAMARØY. Rolf Steffensen og Tor Valle

drift og bygging er noe som nettopp skal gjennomarbeides i et forprosjekt, som allerede er finansiert med 850 000 kroner. Og mer kan være på tur, dersom et enstemmig kommunestyre går inn for det, mener Mikkelsen.

Han ser også et slikt senter opp mot forskning og faglig utvikling, gjerne i et rekrutteringsperspektiv.

- Med et faglig senter kan vi tiltrekke oss studenter og andre som vil kunne få praksiskompetanse både på det medisinske faglige sammen med lulesamisk språk og kultur. Det kan bli en unik kombinasjon, som vil kunne gjøre oss mer attraktive for tilflytting, mener han.

Samhandling om kompetanse

Mikkelsen og Andersen mener også at det kunne gi større stillingsprosent for fagarbeidere med spesialkompetanse.

- I dag har vi en kreftsykepleier i Steigen i 20% stilling og resten i hjemmesykepleien. I et Nord-Salten perspektiv må vi dra nytte av den kompetansen som finnes i regionen og i et slikt medisinsk senter vil det kunne gi spesialisthelsetjenesten mer å tilby, sier Andersen.

- Tysfjord kommune vedtok å etablere 12 sykehjems plasser i 2002, men det har aldri blitt innarbeidet i kommunens planarbeid. Etablering av 12 plasser vil være økonomisk urasjonelt og for dyrt å drifte pr boenhet. Løsningen funksjonelt og økonomisk er å knytte flere funksjoner som PreObs plass og andre enheter til et distriktsmedisinsk senter, mener Fred Andersen.

For uten en sengepost med kvalifisert personell til å ta seg av utskrevne sykehuspasienter vil kommunene måtte betale en døgnpris på 4000 kroner. Det kan bli dyrt for Tysfjord kommune.

- Med et senter som inneholder 12 sykehjems plasser, Preob-plass, psykiatri med døgnvakt, lindrende behandling, poliklinikk, spesialist psykiatri, SANKS og bedriftshelsetjeneste for hele Nord-Salten vil man kunne forsvare driften av i utgangspunktet 12 sykehjems plasser, mener Andersen.

En slik samling av tjenester og funksjoner vil skape grunnlag for rekruttering, fagutvikling og forskning og gi befolkningen et langt bedre helsetjenestetil-

bud. Samhandlingsreformen krever en betydelig kompetanseøkning i kommunehelsetjenesten og samlingen av tjenestene slik prosjektbeskrivelsen skisserer gir nettopp muligheten for rekruttering og utvikling av en slik kompetanse. Tjenestetilbudet må i tillegg ha en interkommunal og regional vinkling, og noen av de viktigste oppgavene i Samhandlingsreformen må fordeles mellom kommunene og løses på tvers av kommunegrensene, mener Andersen.

Det har vært noen røster som har vært redde for at psykiatriske pasienter skal inn i et slikt senter, men til det svarer Andersen slik.

- Det er ikke psykiatrisk sykehjem men et akutt hjelpetilbud for de med både angst, suicidal risiko og depresjon, på lik linje med de som har lungebetennelse som får hjelp hos legen, sier Andersen.

Vil ha mer info

Jan-Einar Pedersen og resten av posisjonen vil ha alle mulige scenarier på bordet.

- Det må gjøres på en ordentlig måte. Har et slikt senter livets rett må vi se på finansieringen, sier han.

For opposisjonen er det uforståelig at ikke det allerede fremlagte materialet, som er godkjent fra både Helse Nord og Helsedirektoratet er nok i første omgang til å starte på et forprosjekt.

- Når posisjonen sier at dette ikke er faglig forankret da skjønner ikke jeg hva de mener. Forprosjektet er støttet av både Helsedirektoratet og Helse Nord. De har overprøvd både Helsedirektoratet og Helse Nord, sier Filip Mikkelsen.

Jan Einar Pedersen

KOM PÅ RÅDHUSET OG FEIR DAGEN, oppfordrer Britt-Inger Tuorda.

Velkommen til feiring av samefolkets dag!

... sier Britt-Inger Tuorda, samisk språkkonsulent i Tysfjord kommune. Vi starter feiringen kl. 11 00 og holder på til kl. 14.00. Det blir tale for dagen ved ordføreren, sang og servering av kaffe og kaker.

- Så mandag 6. februar er det bare å møte opp på rådhuset i Kjøpsvik å bli med på feiringen av dagen, sier Tuorda.

GEIR O. SMELROR

PRESSEMELDING:

Sápmi- Vår del av världen

En vandringsutstilling med foton og föremål om Samerna och om Lapponia, Lapplands världsarvsområde.

Välkommen til utställningsöppning av Sápmi-vår del av världen. Åpner måndag 6 febr kl 13.00 Åjtte, Svenskt Fjäll-och Samemuseum i Jokkmokk har producerat en vandringsutställning om samerna.

I utställningen visas Kate Kärrbergs dokumentärfoton om samiskt liv, kommenterade med Åjttes föremål. Fotograf Kate Kärrberg har under många år samlat ett rikt bildmaterial från samiskt liv i Norrbotten. I Sápmi, vår del av

världen visar hon det bästa i urval.

Åjtte har formgivit utställningen och kompletterat med texter och gamla och nya föremål från Åjttes samlingar.

Utställningen öppnas 6 februari kl 13.00 av ordförande i Tysfjord kommune Tor Asgeir Johansen.

Rådgivare/etnolog Lis-Mari Hjortfors guidar i utställningen. Utställningen visas på Arran 6 februari-11 mars 2012.

**Julevsámegiella-konferenssa
16 – 17 biejiht Jáhkámaáhkken**
Dunji gut gielajn barga, äjgát, áhpadiddje ...
Lågå ienep mijá ruoptosijdon!

**Konferanse Julevsámegiella
i Jáhkámaáhkke 16. – 17. februar**
For deg som arbeider med språket, foreldre, lærere ...
Les mer på vår hjemmeside www.samernas.se

COUNTRYFESTIVALEN SELJORD
25. - 29. juli

Nordens største countryfestival!

- Ca. 25 topp countryband
- For 14. gang!
- 14 timers non stop musikk
- SjøormCountry
- Stor campingplass med gode fasiliteter
- Stort Amcar-treff
- 18 års aldersgrense

Tlf. 35055164 www.countryfestivalen.no facebook